

Qulqi willaymanta/ Juch'uychay

Iskay waranqa iskay chunka jukniyuq, wata qallariymanta pacha, kay millay corona virus unquywan anchata chimpachinakuy wafuykuna ima rikukuchkan. Tukuy suyukunapi, chay unquy aswan kallpachasqa rikhurichkan, chantapis chimpachinakuymanta ima achkhata uyarikun. Kay vacunanisqachamusqanmanta chimpachiykuna pisiyarín manaña achkha unqusqa runa tiyanchu, jinapis kay jark'ay juk chiqallampi, qullqiyuq suyukunallapaq karqa, pikunachus achkhkha qullqiyuqkunapaq usqay usqayllata jampitaqa tarinku, chaywantaq allinyapunku, wakin waqcha suyukunari mana usqayta chay wakunata tarispa suyasqankupi wafupunku.

Kayjina llakiypi tarikuspa. Kay pachapi qullqi kananpaq kallpachanku, watiqmanta chay jatuchik suyukuna sayarinku, ichapis wakin juch'uy llaqtakunapi ñak'arichkankuraq, alliymananta ñawpaqman thaskirichkanku. Wakin suyukuna khuska kallpachakusqankumanjina ñawpaqman tanqarinku, imaymana ranqhaykunata, ruwaykunata aswan chaniyuqta yapaspa, manaraq kay unquy kachkaptin mana chaykama achkhkha qullqipaqchu imapis karqa. Kay pachapi anchatapuni chaniykunata wichariykuchinku aswantapis chay jatuchik kallpachasqa suyukuna, jinata ruwanku. Jinallataq chayman runa apaykachaqkuna, lata p'isqu, lata wurru, wakkuna ima k'askanku, chantapis wak runa usqayta maymanpis chayayta qullqita ñan jark'aqkunaman jaywaykunku, chaytaq mana allinta watuqta saqinchu.

Jinapis, qullqi waqaychana wasikunaqa kay jatuchik suyukunamanta pikunachus mañarikuy munaqkunaman, llamk'aqkunaman ima mana punkuta wisq'arqankuchu imaraykuchus paykunapis yacharqankukayllakiyp'unchaykunamanawifaypaqchu qasqanta, juk p'unchay tukuy ima allinyapunanta suyarqanku. Jinataq paykuna t'ukurisqankumanjina qullqi kallpachay usqayllata wicharinqa nirqanku, chaypaq tukuy ranqhaqkuna chaniyta yapanku, llamk'aq runata llakiyman churanku, aswanta quritapis

wichariykuchinku, pikunachus achkhkha qullqiwán llamk'aqkunapis yapananku karqa. Jinallataq chaniy wichariyqa ancha llakiyta runa masakunapaq apamun, qullqi waqaychana wasimanta mañakuqkuna yapananku tiyan, achkha qullqi churaqkunapis pisillawanña qhipakunanku karqa. Mañarisqa qullqiwán llamk'aqkunapaq ancha llakiy, manaña ñawpatajinachu karqa. Tukuy kay ch'ampaykuna America del sur ñisqapi aswanta rikukurqa.

Kay ruwaykuna qullqita mirachinapaq, Bolivia suyumanta puquykuna llusqinapaq chaninta wicharichinku. Aswantapis minerales ñisqa, gas natural nisqa, chantapis soya, wak ruwaykuna ima achkhkha chaniyuq karqa. Tukuy chay wichariykunamanta, achkhkha qullqi yapakusqa, suqta watamanta kayjina kusiya uyarinchik, wak suyukunaman puquykunata urqhusqankupi, chanta wak suyukunapi llamk'aqkuna ayllunkuman qullqi apachinku chaykunapi rikukun qullqi yapakusqan. Kikillanmantataq pikunachus qullqi waqaychana wasipi jallch'aqkunapis manaña llakiyniyuqchu karqanku jinataq llamk'aqkunaman, mañaqkunaman tukuy qullqita yupaychapurqanku. Wak suyuman puquykunata urqhusqankuwan achkhkha qullqi rikhurirqa, ñawpaq watakunapi mana chay rikukuqchu. Tukunapaq, wak suyukunamanta qullqi wafarikusqanchik, kutichipuy atikunman, jinamanta junt'apusunman, manaña wak suyukunaman manu kasunmanchu.

Jinataq, covid-19manta parlaspa suyunchikpi rikhurin pasaq wata, qhapaq raymi killapi iskay waranqa iskay chunka watapi. kay wata, pachapuquy killapi, ariwaki killamanta-intiraymi killakama, iskay waranqa iskay chunka jukniyuq watapi 2kaq, 3kaq unquy chimpachinakuy, Boliviapi rikhurin. Kunan pachapi ñawpaq rikhuriyninwan mana kikinchu, chaypiqa saqra runa kamachiqjina kachhkarqanku, paykunaqa mana allintachu kay unquymanta jark'akunapaq llamk'arirqanku, kunantaq wak kamachiq yaykun, tukuy chikllasqanchik gestión de políticas económicas y de salud ñisqapi

allintapuni llamk'arichkanku, chayraykutaq kunan p'unchaykunapi corona virus unquywan manaña runa masakuna chimpachinakunkuchu.

Runap kawsayninta waturiqkunaa sumaq llamk'ayninkuta rikuchiwanichik, tukuy chiqanpi chay unquyniyuqchus manachus kasqankuta yachanapaq ruwarirqanku, jinallataq vacunas nisqapis achhkha runaman jaywakurqa, chay jampikuna chayamunanpaq anchata llamk'arqanku, mana usqayta wak suyumanta apamuqtinkupis, sinchita mat'irqanku. Jinamanta tukuy sunqu llamk'aspa allinta junt'arqanku.

Kay ruwaykuna politicawan khuskachasqa runa masita yanapaspa, Bolivia suyunchikta kallpachan, ñawpaqman thaskirinanpaq, jinataq watiqmanta qullqi rikhurinanpaq mana llakiyniyuq kananchikpaq, nitaq chaniykuna wichiariptin phutiy kananpaq. kay watapi Kamachiqkunap llamk'aynin ancha yupaychasqa imaraykuchus paykunaqa tukuy sunqu runa masita yanapaypi yuyanku, jinataq chay chinkasqa qullqi kutimunanaq achkhata llamk'arinku. Kay iskay waranqa chunka jukniyuq watapi pachapuquy killapi BCP, MEFP ima qillqachinku Fiscal Financiero (PFF) kamachiqjina qullqimanta llakiykunata ñawpaqman urqhunanpaq. Kay llamk'aq qutu allinta qullqimanta kamachiykunata apaykachan, maypichus qullqi waqaychana wasikunawan juk yuyayniyuqjinalla yanapanakurqanku. Chay khuskachakuykuna allin kananpaq, kuraq kamachiq Bolivia suyumanta tata Luis Arce Catacorap riqsichiyninwan apakurqa. Jinamanta llamk'aykuna allinta purinanpaq sut'inchanku, chantapis sumaqta ruwakunanpaq usqayta qullqi watiqmanta Boliviapi rikhurinanpaq, mana llakiypi tarikunanchikpaq ñispa umancharqa.

Chay chiqan umalliyipi qullqimanta willaykuna sut'inchakurqa, allin ñanta, pantaykunata waturispapuni, mana watiqmanta qullqi llakiypi tarikunapaq, aswantis mañariykuna junt'akunanpaq. Chantapis qullqi urquhuqkunap yapaynin pisillaña, chay sumaq kachkhan! jinamanta runa masakuna manaña achhkha llakiyniyuqchu kanqanku imaraykuchus mana maymanta qullqita apamuyta atichkarqankuchu. Chay allinchakun, qullqiwatiqmantayaykun. Kikillanmantataq, qullqi waqaychana wasikuna watiqmanta punkunta kicharin, wichiariykuna tukukuyqa iskay waranqa iskay chunka watapi pisiyarqa imaraykuchus suyunchikpi jatun ch'ampaypi tarikurqanchik, política, social, unquy ima mana allintachu apaykachakuchkarqa, chay ch'ampay kaptin qullqi waqaychana wasikuna (EIF) mana chiqanmantachu llamk'arirqanku imachus munasqankuta ruwarqanku, pisillata yupaycharqanku waqaychaqkunaman, mañarikuqkunamantaq

achkhata kutiykuchinankupaq wakin EIFmanta kaqkunaman jaywarirqanku. Jawa llaqtakunawan llamk'aykunapis pisiyarqa, aswanta kay llaqtapi yanapata kallpachaspa, qullqichaspa, puchuq qullqiwana ñawpaqman Bolivia suyuta urqhuchkarqanku. jinallataq, pikunachus chaqrapi puquchinku, wasi ruwachikuqkuna, qullqita mañarikuspa (CPVIS), paykunapaqis suyariy karqa. Kallpawan llak'aspa, runa masipi yuyaspa qullqi waqaychana wasikunaman yaparirqanku, chantapis chiqan ñanta richhkarqa tukuy suyupi mana qullqimanta ñak'arinapaq, jinamanta pikunachus manukuy munaqkunamanpis chay MN qullqi churaqkunap qullqinta mañarikurqa.

Yupaychakun BCB llamk'ayninta rikuchisqanmanta, chayjina llakiypi, kay millay unquy rikhurimuchkaptin tarikurqanchik, chaypacha qullqipis pisiyarqa manataq kawsanapaq, mikhunpaq karqañachu, pasaq saqra kamachiqkuna mana sumaqtachu llamk'arqanku, aswanta qullqi suwayllapi yuyarqanku, chayjina llakiypi rikukuchkaptinchik, paykunapura achkha qullqi jap'isqankuta rak'inakurqanku. Allin waqchata Bolivia suyunchikta saqirparqanku.

Ichaqa política tikrachiy allinta thaskirchkarqa, mana pisiyarqachu kikiillampuni karqa. Ñawpata machhkhapi karqa jinallapuni kakuchkarqa, wakin chiqankunapi anchata chaykuna kuyurirqa, pisiyachispa, chinkachipuspa chaniykunata wichiarihispa chaypi ñawpa kamachiq mana yanaparqachu, nitaq sumaq sunquwanachu llamk'arqa. Tukuy chay ch'ampaykuna rikukuchhaptin Dólar qullqita bolivianosman tikrachiy mana pisiyarqachu, nitaq wichiariqachu kikiillampuni qhipakurqa, chay sumaq llaqtanchikpaq karqa, jinamanta mana aswan llakiypi rikukunapaq, qullqinchik, kallpachakun.

Chantapis BCB qullqi waqaychana wasi, watiqmanta jallp'api puquchiq runata yanapallarqataq, mañarikuqkuna mayqin waqaychana wasimanpis chimpaykuspa mañarikuyta atirqanku. Wakinkunatapis suyarinku, sumaqta parlarikuspa wak p'unchaw qullqi kaptin yupaychapunankupaq, kamachiykuna llusqimusqanjina chay ruwaykunata junt'achinku. Qullqi apaykachanamanta kamachiq Fideicomisos kallpachanapaq, aswanta llamk'anapaq Bolivia suyupi yanapata jaywarqa, chay (SIBOLIVIA) niqwan, Juana Azurduy qullqi waqaychasqawan ima wak ruwaykuna wakichikurqa.

Chayjina kallpawan llamk'akurqa, kunanpi Bolivia suyu kutirichkan pisimanta pisi qullqi rikhurinqa. waqay, llakiy iskay waranqa iskay chunka watapi rikukurqa imaraykuchus mana políticas qullqita sumaqta apaykachanapaq karqachu, manataq

waqcha runa yanapaypi yuyarqankuchu, punkupis ñuqanchikpaq wisq'akurqa.

Unquy rikhurimuchkaptin mana ima kuyuy kananta saqirqankuchu, manataq políticas qullqi apaykachanamanta allintachu llamk'arqa chayrayku wakchiqankunamanta mana yuyarikullarqankupischu. Jinapis kay wata qallariypi tawa killapi qullqi watiqmanta wiñayta qallarín (5.2%) yapasqa, ruwaykuna, llamk'aykuna riqsichikusqanmanjina Bolivia suyupi uramanta pacha uqharikuchkarqanku. Chaqrapí llamk'aqkuna, insdustrias manufactureras nisqa, awtuwan llamk'aqkuna, chaski willaqkuna ima llamk'ayninkuta, iskay waranqa iskay chunka watapi qallarinku, jinamanta tawa killapi pisimanta pisi uqharikunku. Chanta kallankutaq rantiqkuna, chaypaq allinmanta sapa llaqtapi ranqhaspa rantikuspa ñawpaqman llusqirinku, paykunapura jaywanakunku, qullqi rikhurisqanmanjina jawa qhatukunamanpis chayachinku, jinamanta mana imapis pisiyananpaq.

Chaymanta, chaniykuna mana yapakurqachu, kikillanpi qhiparin imaptinchus achhkha usqayta tukuy imata ranqhay munanku, wakinkunapis imatapis rantichkankupuni, jinamanta mana qullqi kallpachay kananta saqichkankuchu. Chay Covid-19 anchatapuni qullqi mirachiyta qhipaman uchhurichin. Chantapis ñawpaq kamachiq mana allinta llamk'asqanrayku, tukuy ima patapi kachkaspa urapi rikhurin. Ch'ampaykuna, llakiy tukuy chiqanpi kachkaptin, qullqi wiñariy kuski killapi may urapi rikhurin, IMP riqsichisqanmanjina mana qhaqmuy killapi iskay waranqa iskay chunka jukniyuq watapijinachu karqa.

Chanta, kay wata iskay waranqa iskay chunka juk watapi khuskan watakama, manaraq wak suyukunawan ñawpatajinachu llamk'akuchkan, chay llakiyta llaqtanchikman apamun. Wakin t'ukurisqankumanjina wata tukukuykama qullqi kallpachasqaña kanqa ninku, ichaqa qullqi wiñachiy, pisimanta pisi, chayri uqllapi rikhurinqa. Yachanchik America del Surpi suyukuna aswan sasa kamachiykunata uyanchanqa pikunachus wakjina yuyayniyuqkuna jark'achkanku kallpachakuyanta, waturikun kay chaniy wichariykuna tukuy chiqanpi yapakunanta, runa masi mañasqankumanjina, manachayri qulqi waqaychana wasikuna tukuy llaqtapi umanchananku tiyan, riqsichinqanku chay políticas qullqimanta sut'i qhipanankama imaraykuchus chay yuyayman tukuy sunquchakuspa watiqmanta sayarinqanku.

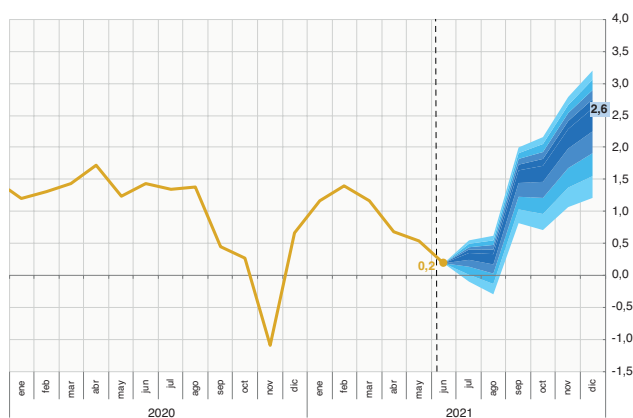
Tukuchinapaq, chaqrapí llamk'aqkuna, materia prima nisqa jaywaqkuna chaniyninkuta wicharichinanku tiyan, chiqan parlayman chayaspa petróleo

chaniy mana pisi kananpaq, kaymanta qhipaman machlkhapichá ranqhayta munanchik, chay ruwakunanpaq, chayta suyanchik.

Bolivia suyunchikpi, waturikun políticas qullqimanta mana jurayk'unanpaq, kikinpi manchayrí aswanta wicharinanpaq, jinamanta mana qullqi llakiyniyuq kananchikpaq, imaynatachus kay khuskan watakama qullqi yapakuchkan, jinallapuni ñawpaqman thaskinanpaq. Umallirinku, (PIB) nisqa wicharinanta qhipa watakunapi PFF, iskay waranqa iskay chunka jukniyuq watapi rikusqanchikmanta astawan yapakunman. Kallpachana llamk'arisqankumanjina sumaq pachapi tarikunapaq, chantapis qullqi churaqkunata sunquchana mana karunchakunankupaq, yanapankuta saqinankupaq umanchana tiyan.

Mana chayrí, waturisqankumanjina, yuyaychaykunamanta, jinataq chay unquymanta jampikunapaq vacuna nisqawan jark'akusunman chayqa, qullqi watiqmanta wicharinman, llaqtapi jinataq juch'uy llaqtapi chimpachiykunata pampachana tiyan. Chayraykutaq iskay waranqa iskay chunka jukniyuq wata tukukuyta 2.6 %man chayananta suyakun. Aswan pisiyachispa 1,2%, 3,2% chawpipi tarikunankama.

Qullqi wiñariymanta lanti
(En porcentaje)

Fuente: Banco Central de Bolivia

Notas: El gráfico incluye intervalos de confianza en torno al escenario central.

Kay rikuchiyanjina, políticas qullqi waqaychanamanta tikrakunman, kallpachaspuni, ñancharispa Bolivia suyupi qullqi yapakunapaq. Jinapis ima ch'ampay kutirimuptin ñawpatajina, atiyninkuwan BCB yachasqanta, umallisqanta sumaq ruwaspa ñawpaqman apanqa, chantapis mana watiqmanta llakiyman urmaykunapaq, runa masita qullqiwana yanapanqa, kay suyupi sumaq kawsay kananpaq. llamk'arinqa.